

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 06.09.1995, sp. zn. 6 Cdo 127/94, ECLI:CZ:VSPH:1995:6.CDO.127.1994.1

Číslo: 35/1996

Právní věta: O podstatnou změnu v poměrech poškozeného ve smyslu ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce jde tehdy, jestliže zaměstnanci, který pobírá náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity), byl na jeho žádost přiznán starobní důchod (mimořádný starobní důchod). Přiznáním starobního důchodu (mimořádného starobního důchodu) nárok zaměstnance na náhradu za ztrátu na výdělků, poskytovanou podle ustanovení § 195 zák. práce, zaniká.

Soud: Vrchní soud v Praze

Datum rozhodnutí: 06.09.1995

Spisová značka: 6 Cdo 127/94

Číslo rozhodnutí: 35

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody v pracovním právu

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 35/1996 sb. rozh.

O podstatnou změnu v poměrech poškozeného ve smyslu ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce jde tehdy, jestliže zaměstnanci, který pobírá náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity), byl na jeho žádost přiznán starobní důchod (mimořádný starobní důchod). Přiznáním starobního důchodu (mimořádného starobního důchodu) nárok zaměstnance na náhradu za ztrátu na výdělků, poskytovanou podle ustanovení § 195 zák. práce, zaniká.

(Rozsudek Vrchního soudu v Praze z 6. 9. 1995, [6 Cdo 127/94](#))

Žalobce se domáhal, aby mu žalovaná akciová společnost na náhradě za ztrátu na výdělků, vzniklou následkem nemoci z povolání, zaplatila za dobu od 31. 12. 1991 do „dne podání návrhu“ 12 250 Kč. Žalobu odůvodnil tím, že po zjištění nemoci z povolání byl od 1. 3. 1990 převeden na jinou, méně placenou práci a že se žalovanou uzavřel dohodu o poskytování náhrady za ztrátu na výdělků podle ustanovení § 195 zák. práce. Pracovní poměr účastníků skončil z důvodu realizace útlumového

programu dnem 30. 12. 1991 a žalobci byl tímto dnem přiznán mimořádný starobní důchod. Žalovaná akciová společnost poskytovala žalobci náhradu za ztrátu na výdělku do 31. 12. 1991; po odchodu žalobce do mimořádného starobního důchodu mu náhradu nevyplácí, přestože důvod skončení pracovního poměru účastníků nemá na další výplatu této náhrady vliv.

Žalovaná akciová společnost namítala, že žalobci po odchodu do mimořádného starobního důchodu nevzniká škoda ani tu neexistuje „příčinná souvislost s nemocí, za kterou odpůrce neodpovídá“.

Okresní soud v Ostravě rozsudkem z 2. 12. 1993 žalovanému uložil, aby zaplatil žalobci 9059 Kč do 3 dnů od právní moci rozsudku, a žalobu o zaplacení částky 3191 Kč zamítl; současně rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit na účet Okresního soudu v Ostravě na soudním poplatku 364 Kč a na „znalečném“ 1014 Kč do 3 dnů od právní moci rozsudku a že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Vycházel ze zjištění, že u žalobce, jenž u žalovaného pracoval jako havíř, byla ke dni 28. 2. 1989 zjištěna nemoc z povolání (onemocnění cév, nervů a kostí horních končetin způsobené při práci s vibrujícími nástroji), pro kterou byl od 15. 2. 1990 převeden na jinou, méně placenou práci; dnem 31. 12. 1990 pak byl z důvodu dosažení nejvyšší přípustné expozice převeden na jinou práci na povrchu dolu. Mezi účastníky byla dne 1. 6. 1990 uzavřena dohoda o náhradě za ztrátu na výdělku poskytované podle ustanovení § 195 zák. práce. Pracovní poměr účastníků byl rozvázán dnem 30. 12. 1991 „v souvislosti se zrušením pracovního místa“ a žalobce odešel do mimořádného starobního důchodu. Soud prvního stupně dovodil, že vztah příčinné souvislosti mezi škodou, spočívající ve ztrátě na výdělku po skončení pracovní neschopnosti, a nemocí z povolání nebyl přerušen tím, že žalobce byl převeden na jinou práci pro dosažení nejvyšší přípustné expozice, ani tím, že rozvázal se žalovaným ke dni 30. 12. 1991 pracovní poměr, neboť se tak stalo v souvislosti s realizací útlumového programu. Za období od 31. 12. 1991 do 3. 2. 1992 proto žalobci náleží náhrada za ztrátu na výdělku do výše průměrného měsíčního výdělku před jeho prvním převedením na méně placenou práci. Protože tato náhrada činí 9059 Kč, byla žaloba o zaplacení dalších 3191 Kč zamítnuta.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Ostravě rozsudkem z 9. 3. 1994 změnil rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku tak, že žalobu o zaplacení částky 9059 Kč zamítl; současně rozhodl, že ve výroku o nákladech řízení státu se rozsudek soudu prvního stupně mění tak, že žalobce je povinen zaplatit státu na účet Okresního soudu v Ostravě 1014 Kč do 3 dnů od právní moci rozsudku a že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud dospěl k závěru, že rozhodnutí žalobce odejít do mimořádného starobního důchodu představuje podstatnou změnu poměrů na straně poškozeného (§ 202 odst. 1 zák. práce), v důsledku níž zanikla povinnost žalovaného platit žalobci náhradu za ztrátu na výdělku po dni 30. 12. 1991. Tímto rozhodnutím dal podle názoru odvolacího soudu žalobce „najevo žalovanému nejen, že se vzdává, nikoliv z důvodu poškození na zdraví nemocí z povolání, ale z důvodu vzniku nároku na mimořádný starobní důchod, nejen dosahovaného výdělku, ale i poskytované náhrady za ztrátu na výdělku, neboť tato náhrada za ztrátu na výdělku mu byla poskytována z toho důvodu, že pro onemocnění nemocí z povolání nebyl schopen vykonávat původní práci.“

V dovolání žalobce namítal, že rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Rozhodnutí odejít do mimořádného starobního důchodu bylo podmíněno jeho zdravotním stavem, sociální situací, ve které se po rozvázání pracovního poměru účastníků ocitl, a snahou o minimalizaci náhrady škody využitím těch státních dávek, na které mu vznikl nárok; v řízení nebylo prokázáno, že by stejné rozhodnutí učinil i tehdy, kdyby nemocí z povolání neonemocněl. Protože se odvolací soud nezabýval okolnostmi, za kterých žalobce učinil rozhodnutí odejít do starobního důchodu, a „vzal bez dalšího za prokázané, že tento projev vůle žalobce obsahoval i vzdání se výdělku ze zaměstnání, zastávaného před onemocněním chorobou z povolání, a že tento projev vůle je tedy takovou změnou poměrů na straně žalobce, která má za následek zánik jeho nároku na náhradu škody, rozhodl v rozporu s čl. III, § 202 a § 240 odst. 3 zák. práce a § 153 odst. 1 o. s. ř.“

Žalobce navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek zrušil a aby věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Vrchní soud v Praze svým rozsudkem dovolání žalobce zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů dovolacího řízení.

Z odůvodnění:

Projednávanou věc je třeba posuzovat i v současné době podle zákoníku práce a předpisů jej provádějících ve znění účinném do 28. 5. 1992 (tj. přede dnem, kdy nabyt účinnosti zákon č. 231/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje zákoník práce a zákon o zaměstnanosti).

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzovaném případě zjištěno, že u žalobce, který u žalovaného pracoval v hornických profesích, byla dne 28. 2. 1989 zjištěna nemoc z povolání (onemocnění cév, nervů a kostí horních končetin, způsobené při práci s vibrujícími nástroji), pro kterou byl od

15. 2. 1990 převeden na jinou, méně placenou práci; dnem 31. 12. 1990 pak byl z důvodu dosažení nejvyšší přípustné expozice převeden na jinou práci na povrchu dolu. Pracovní poměr účastníků byl rozváznán dnem 30. 12. 1991 z důvodu organizačních změn; žalobce požádal o mimořádný starobní důchod a tento důchod mu byl dnem 31. 12. 1991 přiznán.

Za uvedeného skutkového stavu je pro posouzení toho, zda žalobci přísluší náhrada za ztrátu na výdělků, poskytovaná podle ustanovení § 195 zák. práce, i v době od 31. 12. 1991, rozhodující závěr o tom, jaký má pro další poskytování náhrady za ztrátu na výdělků význam skutečnost, že žalobci byl na jeho žádost přiznán mimořádný starobní důchod.

Předpoklady odpovědnosti organizace vůči pracovníkovi za škodu při nemoci z povolání podle ustanovení § 190 odst. 3 zák. práce jsou existence nemoci z povolání, vzniklé za stanovených pracovních podmínek, vznik škody a příčinná souvislost mezi nemocí z povolání a vznikem škody. Zkoumání příčinné souvislosti mezi škodou a nemocí z povolání představuje hodnocení následků nemoci z povolání z toho hlediska, zda byla příčinou škody (zda by škoda bez nemoci z povolání vznikla tak, jak vznikla). Z povahy věci mimo jiné vyplývá, že je možné přihlídnout jen k těm skutečnostem, které existovaly v době vzniku škody, neboť jedině tyto skutečnosti mohly být příčinou vzniku škody; to platí i o skutečnostech, které mohly kauzální vztah mezi nemocí z povolání jako příčinou a škodou jako následkem přerušit a tímto způsobem vyloučit vznik odpovědnosti za škodu při nemocích z povolání. Jestliže byly všechny předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu splněny, nemohou být - jak správně dovedl odvolací soud - skutečnosti, které nastaly v pozdější době, důvodem zániku odpovědnostního vztahu pro tzv. přerušení příčinné souvislosti mezi škodou a nemocí z povolání.

Přiznání mimořádného starobního důchodu žalobci je v posuzovaném případě skutečností, která nastala po vzniku odpovědnostního vztahu. Může mít proto význam pro posouzení věci jen tehdy, představuje-li změnu okolností, které byly rozhodující pro určení výše škody (tj. změnu poměrů). Změna v okolnostech, které byly rozhodující pro určení výše škody, má význam jen tehdy, týká-li se poměrů poškozeného (pracovníka), neboť platná právní úprava se změnou poměrů, která nastala u odpovědného subjektu (organizace), žádné právní následky nespojuje (§ 202 odst. 1 zák. práce).

Právní názor odvolacího soudu o tom, že přiznání mimořádného starobního důchodu poškozenému představuje takovou podstatnou změnu poměrů, která má za následek zánik povinnosti organizace platit náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity), dovolací soud považuje za správný.

Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné

invalidity) je jedním z nároků na náhradu škody z odpovědnosti za škodu při nemocích z povolání. Ke ztrátě na výdělků dochází proto, že pracovní schopnost pracovníka byla následkem nemoci z povolání snížena (omezena) nebo zanikla, a účelem náhrady za ztrátu na tomto výdělků je poskytnout přiměřené odškodnění pracovníku, který není schopen pro své zdravotní postižení, způsobené nemocí z povolání, dosahovat takový výdělek, jaký měl před poškozením. Škoda spočívající ve ztrátě na výdělků je tedy majetkovou újmou, která se stanoví ve výši rozdílu mezi výdělkem pracovníka před vznikem škody a výdělkem po poškození, k němuž je třeba připočítat případný invalidní nebo částečný invalidní důchod poskytovaný z téhož důvodů; tímto způsobem jsou vyjádřeny snížení (omezení) nebo ztráta pracovní způsobilosti poškozeného a jeho neschopnost dosahovat pro následky nemoci z povolání stejný výdělek jako před poškozením.

Splnění předpokladů pro vznik nároku na starobní důchod (mimořádný starobní důchod) není samo o sobě podstatnou změnou v poměrech poškozeného, která by odůvodňovala změnu v úpravě práv nebo povinností mezi organizací a poškozeným; i po splnění těchto předpokladů totiž poškozený nemá právní povinnost požádat o přiznání starobního důchodu (mimořádného starobního důchodu), nýbrž záleží na jeho rozhodnutí, zda o takovou dávku skutečně požádá. Jestliže se ovšem rozhodne této možnosti využít a starobní důchod (mimořádný starobní důchod) je mu přiznán, pak z toho také vyplývá, že dalším zdrojem jeho příjmů již nebude (nemá být) výdělek, ale přiznaný důchod; důvody, pro které se poškozený rozhodl, že požádá o starobní důchod (mimořádný starobní důchod), jsou přitom nerozhodné. Takováto skutečnost představuje podstatnou změnu v poměrech poškozeného, rozhodných pro vznik nároku na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity). Není-li (nemá-li být) zdrojem příjmů pracovníka výdělek, ale přiznaný důchod, pak zde také není důvod k poskytování náhrady za ztrátu na výdělků; důvod k poskytování náhrady za ztrátu na výdělků (snížení nebo ztráta pracovní způsobilosti poškozeného a jeho neschopnost dosahovat pro následky nemoci z povolání stejný výdělek jako před poškozením) přiznáním starobního důchodu (mimořádného starobního důchodu) poškozenému odpadá.

Uvedený závěr má své opodstatnění také proto, že do hrubého výdělků, rozhodného pro výpočet starobního důchodu (mimořádného starobního důchodu), se zahrnuje také náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, pobíraná poškozeným podle ustanovení § 195 zák. práce (srov. § 11 odst. 2 písm. d) vyhlášky č. 149/1988 Sb.). Smyslem této právní úpravy je zajistit, aby poživatel starobního důchodu (mimořádného starobního důchodu) nebyl poškozen tím, že pro následky pracovního úrazu nebo nemoci z povolání nedosahoval v době rozhodné pro určení důchodu takový výdělek jako před poškozením; bylo by v rozporu s účelem této právní úpravy, aby poškozený pobíral vedle starobního důchodu (mimořádného starobního důchodu) též náhradu za ztrátu na výdělků poskytovanou podle ustanovení § 195 zák. práce, ačkoliv k ní byl vzat zřetel při určení výše starobního důchodu (mimořádného starobního důchodu).

V neposlední řadě dovolací soud přihlédl k tomu, že mimořádné poskytování starobního důchodu je podmíněno také tím, že poživatel tohoto důchodu nebude vykonávat vybraná zaměstnání v hornictví (srov. § 4 nařízení vlády č. 557/1990 Sb., o mimořádném poskytování starobního důchodu některým horníkům, ve znění pozdějších předpisů). Jestliže poživatel tohoto starobního důchodu nemůže vykonávat zaměstnání uvedená v ustanovení § 1 odst. 2 nařízení vlády č. 557/1990 Sb. ve znění pozdějších předpisů (jinak by mu nárok na mimořádný starobní důchod zanikl), je třeba dovodit, že mu nenáleží ani náhrada za ztrátu na výdělků poskytovaná podle ustanovení § 195 zák. práce z toho důvodu, že pro pracovní úraz nebo nemoc z povolání nemůže taková zaměstnání konat. Žalobce tedy nemůže důvodně tvrdit, že by takové zaměstnání - nebýt nemoci z povolání - nadále vykonával, a současně pobírat mimořádný starobní důchod.

Vzhledem k tomu, že v důsledku uvedené podstatné změny poměrů nárok žalobce na náhradu za ztrátu na výdělků, poskytovanou podle ustanovení § 195 zák. práce, zanikl, nebylo třeba se zabývat

tím, jaký by měl na další trvání tohoto nároku vliv důvod rozvázání pracovního poměru účastníků.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný. Protože dovolatel netvrdí a ani z obsahu spisu nevyplývá, že by tento rozsudek byl postižen některou z vad uvedených v ustanovení § 237 o. s. ř. nebo vadou, která by měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, bylo dovolání žalobce podle ustanovení § 243b odst. 1, věta před středníkem, o. s. ř. zamítnuto.

O náhradě nákladů řízení bylo rozhodnuto podle ustanovení § 243b odst. 4, věty první, § 224 odst. 1 a § 151 odst. 1, věty první, o. s. ř., neboť žalobce s ohledem na výsledek řízení na náhradu svých nákladů nemá právo a žalovanému, který měl v dovolacím řízení plný úspěch a který by měl právo na náhradu účelně vynaložených nákladů tohoto řízení (§ 142 odst. 1, věta první, o. s. ř.), žádné náklady nevznikly.